

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE VERBO DEI|| scripto & non scripto,|| QVATVOR LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, 1599

VD16 B 1607

XIII. Defenduntur loca, quæ in Psalmis malè reddita fuisse à Latino interprete, Caluinus contendit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53828](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53828)

Paruulus. Et probat, quia quod sequitur; *Ex te mihi egredietur, &c.* non rectè cohæret cum superioribus, nisi dicatur, *Parum est, &c.*

RESPONDEO, interpretem nostrum rectè vertisse: nam, ei consentiunt Chaldæus & Græcus codex, & Hieronymus sic legit in commentario huius loci, & quod maius est, Matthæus cap. 2. sic citauit, dixit enim: *Minima es, non, Parum est.* & quamquam Hebræi vtantur interdum aliis generibus pro neutro, tamen non semper. Ad rationem eius dico, optimè cohære sequentia cum præcedentibus, si præcedentia legantur cum interrogatione, vt legit Matthæus, qui propterea vertit negatiuè: *Nequaquam minima es, quia legerat, paruula es?*

CAPVT XIII.

Defenduntur loca, quæ in Psalmis malè reddita fuisse à Latino interprete, Calvinus contendit.

NUNC ad ea loca veniemus, quæ Ioannes Calvinus in antidoto Concilij Tridentini, tanquam corrupta & deprauata notauit; & quamuis ante nos diligenter hoc idem præstiterit Gulielmus Lindanus in libris de optimo genere interpretandi: tamen non videtur inutile, si hæreticorum calumniæ à pluribus refellantur.

Igitur PRIMVS locus est in illis verbis Psal. 2. *Apprehendite disciplinam.* Quem locum ostendit Calvinus vitio interpretis deprauatum, cum in Hebræo sit *בְּרִי-בְּשִׁרְיָהוּ Osculamini filium;* nec potuerit hoc vlllo modo accidere culpa librariorum, cum nulla sit literarum similitudo.

RESPONDEO, ad verbum in Hebræo esse, *Osculamini,* siue, *adorate filium:* tamen sensum eius loci rectissimè versum, per *Apprehendite disciplinam.* Nam sic vertit Chaldæus, sic Græcus, sic omnes veteres Græci & Latini hætenus legunt. Est igitur obseruandum, cum dicitur, *Osculamini filium,* sensum esse, agnoscite Filium Dei esse verum Regem, & Messiam vestrum, osculando illi manum honoris gratia: vt

&

& B. Hieronymus exponit lib. I. contra Ruffinum: & propterea etiam verti posse, Adorate filium. Porro agnoscere Filium esse Regem & Messiam, non aliter possumus, quam fidem & doctrinam eius recipiendo. Et quid aliud est, Apprehendere disciplinam, nisi eruditionem & doctrinam Filij Dei recipere.

SECUNDVS locus Psalm. 4. *Filij hominum & sique quo graues corde*. Hunc locum reprehendit ibidem Calvinus, quod in Hebræo nihil simile sit: nam pro illis verbis nostris, *graues corde & quid*; in Hebræo est *לְבַבְרִי לְבַבְרִי* gloria mea ad glorificationem.

RESPONDEO, valde verisimile esse, corruptum esse verbum Hebræum vitio librariorum: nam si mutetur *ב* in *ב* & puncta mutantur, fiet *graues corde, & quid*. nimirum *לְבַבְרִי לְבַבְרִי* & sine dubio sic legerunt septuaginta, quam versionem omnes Patres Græci & Latini sequuti sunt: præter Hieronymum, qui quoniam aliter legit, vertit, in chartis mei: sensus tamen semper est idem, quod sufficit ad veritatem interpretationis. Deus enim eo loco conqueritur de hominibus, quod neglectis æternis, diligant temporalia: & quod eadem secundum versionem Græcam & Latinam, vocat eos *graues corde*, quia tales sunt vitio suo: secundum Hebræum textum, ut modò se habet, vocat eos *gloriam suam*, seu *inletos suos*, quia tales sunt beneficio diuino; si in eis imagine cœlestem, non vitium proprium consideremus. Porro illud *לְבַבְרִי* esse potest vel participium passiuum verbi *לְבַבְרִי*, nomen verbale.

TERTIVS est, Psalm. 31. *Conuersus sum in arumna mea, & configitur spina*. Hunc etiam locum reprehendit Calvinus propterea quod in Hebræo sunt alia verba & alius sensus. Verbum enim est in Hebræo: *Succus meus sine humore, & viror meus versus est in siccitates æstiuas*. Et quidem sensus nostræ editionis est; Conuersus sum ad penitentiam temporarum ærumnæ, & afflictionis, dum spina calamitatis in me figi cepit: sensus autem Hebraicæ veritatis est; Omnia mea bona perierunt, quomodo humor & viror in æstate Solis ardore succiditur, & perit.

RESPONDEO, nostrum interpretem non posse reprehendi in hoc loco, quia non vertit ex Hebræo, sed de Græco tractat.

Aulit in Latinum; Græcus autem textus nostro textui optimè responderet. Videntur autem LXX. interpretes paulò aliter legisse textum Hebræum, quam modò se habeat. Proinde esse errorem scribarum in Hebræo. Nam minima mutatione vnius vel duarum literarum potest fieri, vt sit in Hebræo sensus nostræ editionis. Illud enim **וְהִפְכֵּךְ לְשָׂדֵי**, versus est: *Viror meus*, si legatur **וְהִפְכֵּתִי לְשָׂדֵי**, erit: *Conuersus sum in arumna mea*: quemadmodù legit etiam B. Hieronymus, qui vertit; *Versatus sum in miseria mea*. Et q̄ sequitur: **בְּחֶרְבוֹתַי קִיץ**, *In siccitates & stiuas*, si legatur sic; **בְּחֶרְבוֹתַי קִיץ** erit; *Dum configitur mihi spina*.

Et certè, si cùm videmus in Latino textu, facilè potuisse, aliquid mutari à librariis propter literarum similitudinem, & non potuisse in Hebræo, dicimus errorem librariorum esse in Latino: cur hoc loco, vbi facilè potuit fieri error in Hebræo, & non in Græco, vel Latino, non etiam dicemus, in Hebræo errore librariorum textum esse immutatum?

QUARTVS est in eodem Psalmo: vbi enim legimus: *In chamo & freno maxillas eorù constringe, qui non appropinquant ad te*. Vult Calvinus debere legi; in lupato & freno ora eorum ad coercendum ne accedant ad te. RESPONDEO, miram esse eius in hac re impudètiã: nam & LXX. & B. Hieronymus in suo Psalterio ad Sophronium, & omnes Patres sic semper legerunt, vt nunc legimus: & Hebræa verba, etiam vt nunc habentur, sic possunt commodissimè exponi.

QUINTVS est in Psalm. 37. *Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus*. Et quid intelligemus, inquit Calvinus, per lumbos impletos illusionibus? RESPONDEO, verbum Hebræum **הִקְלַי** ignominiam & ardorem significare: quocirca Dauidem loqui de eo pruritu ac ardore libidinis, qui dum in corpore existit, illusiones in mente gignit: porrò Græcum interpretem, quem Latinus, & (quod magis est mirum) Chaldaus sequutus est, effectum pro causa posuisse, quod neque nouum, neque mirum cuiquam videri debet.

SEXTVS est in Psal. 67. *Qui habitare facit vnicius moris in domo*. Calvinus vult debere legi, qui habitare facit vnicos in domo, id est, qui orbis & solitarios ditat familia.

O

RE-

RESPONDEO, verba Hebræa optimè recipere plures sensus, & omnes veros. Vnus sensus est; Qui in domo sua quæ est Ecclesia, habitare facit homines vnius moris, id est vnius fidei, vnius spei, vnius voluntatis, iuxta illud Acto. *Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna.* Qui enim diuersæ fidei, aut voluntatis sunt, vt hæretici & schismatici, in Ecclesia permanere non possunt, sed vel ipsi exiunt, vel eiiciuntur. Hunc sensum expresserunt septuaginta, inde Latinus interpres, & omnes ferè Græci & Latini Patres. Neque hic sensus ab Hebræa voce discedit, nam *וְיָחַד* venit à verbo *יָחַד*, quod est vnire, inde fit *וְיָחַד* vnitus, siue vnus, è multis compositus. Quia tamen etiam vnicum & solitarium significat, inde est alius sensus etiam verus; Qui facit homines derelicti & solitarij, qui non habent, à quibus defendantur, tamen securi habitent in domibus suis, diuini eos auxilio protegente. Huc videtur respexisse sanctus Hieronymus, qui vertit solitarios. Tertius sensus est etiam verus, alios non destruens; Qui facit homines vnicos, id est, orbem vel steriles habitare in domo, id est, magnam familiam possidere.

Neque absurda est eorum expositio, qui sic interpretantur; Facit habitare solitarios in domo, id est, facit, vt quidam præ amore cœlestis contemplationis, relicta frequentia, & loca deserta se recipiant, & soli habitent, vt olim Helias, postea Ioannes Baptista, & noster Paulus, Antonius, Hilarius, & alij fecerunt.

SEPTIMVS est in eodem Psalmo, vbi pro eo, quod habemus: *Qui habitant in sepulcris.* Calvinus contendit esse intelligendum; *In sicculo solo.* Et quidem negari non potest, quod vox Hebræa *מִקְבֻרִים* locum arentem, & siccum designet. Sed neque credibile est, id ignorasse Græcum interpretem, cuius vocabulum sit satis notum. Voluit igitur interpres horrorem deserti illius exprimere, vnde Deus populum suum eduxit, quod quidem instar sepulcri esse videbatur. Qua phrasi vult videmus Ezechielem cap. 37. qui Babylonicam captiuitatem sepulcra Iudæorum nominauit.

OCTAVVS est in eodem Psalmo, vbi dicitur: *Domine dabit verbum euangelizantibus virtute multa, Rex virtutibus*

*um dilecti, dilecti, & speciei domus diuidere spolia. Si dormia-
tis inter medios clericos, penna columba de argentea, & poste-
riora deorsus eius in pallore auri.* Hunc locum præ ceteris ma-
ximè vexat Calvinus, dicens, interpretem, vbi sensus optimè
fuit in verbis Dauidis, inuoluisse ænigmata, vnde se nullus
Oedipus expediat. Vult autem ipse legi, Reges exercituum
fugerunt, fugerunt, & habitatrices domus diuiserunt spolia.
Si dormistis inter medias ollas, eritis sicut pennæ columbæ
quæ tecta est argento, & cuius alæ tectæ sunt flauo auro.

RESPONDEO, non posse accusari Latinum interpretem,
qui vertit fidelissimè, quod in Græco reperit. Et quamquam
in Latina editione locus iste valdè obscurus est, tamen etiam
est obscurus in Græco & Hebræo, & in ipsa Caluini versio-
ne, vt patet.

Dico præterea, posse facilè Hebræum textum ad no-
stram lectionem accommodari: nam illud *בְּלִבְיָהוּ* *בְּלִבְיָהוּ*
significat Reges virtutum, seu exercituum: tamen si puncta
mutentur, & legamus *בְּלִבְיָהוּ* *בְּלִבְיָהוּ* erit, Rex virtutum, si-
cut *בְּלִבְיָהוּ* *בְּלִבְיָהוּ* Rex iustitiæ. Et illud *יִדְרֹג* significat, Fu-
gient, tamen LXX. videntur legisse *יִדְרֹג*, vna tantùm li-
tera mutata, quod significat, Dilectum; quæ vox habetur in
titulo Psalmi 44. vbi dicitur canticum dilecti. Illud autem
בֵּית *בֵּית* significat habitatricem domus, non habitatrices,
vt malè vertit Calvinus: significat etiam mulierem specio-
sam & delicatam, quæ ferè semper domi manet; & inde trans-
lato vocabulo, significat speciem & pulcritudinem. Nam
beatus Hieronymus hoc loco vertit pulcritudo, & alibi ferè
semper.

Denique illud *שְׁפָתַיִם*, non significat ollas, vt Calvinus
putat. Nam est dualis numeri, & proinde significat aliquid
natura sua duplicatum. Sic enim ferè vtuntur duali Hebræi.
Ollæ autem sunt infinitæ: sed significat duo labia, siue duos
terminos, aut ordines. Nam *שָׁפַת* est ordinare. Vnde Hiero-
nymus hîc vertit; *Inter terminos*: & LXX. *inter clericos*, id est,
sortes, siue hæreditates, quasi dicerent, Inter terminos dua-
rum sortium. Habemus igitur lectionem nostram, non esse
alienam à textu Hebræo. Nunc sensum explicemus.

Sensus igitur illorum verborum, vt ex Augustino & alijs Patribus colligitur, talis est: *Dominus dabit Verbum euangelizantibus virtute multa*, id est, Dominus dabit prædicatoribus Euangelij os & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarij eorum. Nam quæ dicent, signis etiam & prodigijs confirmabunt: *Rex virtutum, dilecti, dilecti*, id est, ille Dominus, de quo dicebamus, est Rex virtutum, id est, Rex potentissimus, Dominus exercituum millium Angelorum, & simul Pater dilecti, dilecti, id est, Messia filij sui dilectissimi, qui etiam dabit diuidere spolia speciei domus, id est, dabit iisdem prædicatoribus, vt diuidant spolia gentium ad Christum conuersarum, ad speciem & decorem domus suæ, quæ est Ecclesia. Illud enim species est datui casus, & idem valet quod, ad speciem: *Si dormitis inter medios clericos*, id est, si vos o prædicatores, & pastores Ecclesie maneat inter duas sortes siue hæreditates, cælestem & terrenam, ita vt dum hîc viuitis, non toti sitis in rebus temporalibus occupati; nec toti in spiritualibus; nec toti in actione; nec toti in contemplatione, sed in medio: tunc erit Ecclesia quasi columba formosissima, & pulcherrima, habens albedargentatas, & dorsum deauratum, &c.

NONVS est ibidem, vbi legimus: *Vt quid suspicamini montes coagulatos?* Vult enim Calvinus esse legendum, vt quid inuidetis montibus opimis? Sed cum verbum illud: *וְיָבִישׁוּ*, non nisi hoc loco inueniatur, & tot sint ferè expositiones huius verbi, quot sunt interpretes; cur, quæso, magis sequendus est vnus Campensis, quam interpretes septuaginta? Certè non poterit Calvinus ex vlllo alio loco, Campensis sui versionem confirmare. Cum igitur necessariò interpretum iudicio acquiescendum sit, quis non videt septuaginta interpretes omnibus alijs anteposendos esse, præsertim cum eorum versionem Catholica Ecclesia tam longo vsu approbauerit.

DECIMVS est ibidem, vbi legimus: *Etenim non credentes inhabitare Dominum Deum.* Sic enim legendum Calvinus censet; Etiam defectores vt inhabitet Dominus Deus. At profectò nimia est hæc libido contradicendi, cum & sensus sit idem, & verba vulgatae editionis sint meliora, & ipse etiam S. Hieronymus ex Hebræo verterit; Non credentes inhabitare Dominum Deum.

VND ECIMVS est ibidem, vbi legimus: *Conuertam in profundum maris*. Nam in Hebræo contrarium haberi Calvinus dicit, hoc est, Reducam ex profundis maris. At primum, posse rectè ex Hebræo verti, in profundum, testatur R. David, qui asserit, interdum יָרַד , pro יָרַע , usurpari, vt Deut. 33. versu 2. $\text{יָרַדְתִּי בְּיַם סִינַי}$, In Sinai. Deinde de variæ sunt lectiones tam in Græcis, quàm in Latinis codicibus; cum alij legant, In profundum; alij, In profundis. Quæ lectio posterior, & verior esse videtur, & cum Hebraica voce satis coheret. Nam quid aliud est, Conuertam in profundis maris, quam eos etiam, qui sunt in profundis maris, extraham, & conuertam? quemadmodum Augustinus, Beda, Eutymius, & alij non pauci exposuerunt.

DVODECIMVS locus est in eodem Psalmo: *Ibi Benjamin in mentis excessu*. Miratur Calvinus, quid cogitarit interpres, qui sic vertit, cum in Hebræo sit דָּרַר , id est, dominator eorum. RESPONDEO, illud verbum posse significare dominator eorum, à verbo דָּרַר & etiam alrè dormiens à verbo דָּרַר , posteriorem lectionem sequuti sunt Græcus, & Latinus interpres, sed vtraq; est vera interpretatio, nec vnà alteram destruit: nam per Benjamin intelligunt Catholici scriptores cum Augustino Apostolum Paulum, qui & fuit in mentis excessu tam alrè dormiens, vt nesciret an esset in corpore; & simul fuit præcipuus Dominus siue Princeps spiritualis Ecclesiæ gentium.

DECIMVSTERTIVS est in Psal. 131. vbi legimus: *Vidua eius benedicens benedicam*. Quem locum & Calvinus & Kemnitius dicunt esse corruptum, cum in Hebræo sit יָדָר , id est, victum eius. Addit Calvinus, aliquem sacrificulum lusciosum habuisse in suo codice, victum; & putasse e, & t, esse vnū, d, & propterea legisse Vidum; & quia hoc nihil significabat, addidisse vnum a, & fecisse Viduam, & neminem fuisse qui hunc errorem aduertere potuerit.

RESPONDEO, bis mentiri Calvinum in hoc loco. Primò, cum dicit, neminem aduertisse hanc varietatem: nam notarunt eam Chrysostomus & Hilarius in hunc locum, nec non B. Hieronymus in quæst. in Genesim. Item recentiores pluri, Caietanus, Titelmannus, & alij in hunc locum. Secundò, cum dicit, sacrificulum lusciosum ita corrupisse hunc locum:

O 3 cum:

cum: nam non ex Latino, sed ex Græco nata est hæc varietas in Græcis enim codicibus ferè omnibus est *χίεαυ*, id est, viduam, & sic legerunt Ambrosius, Hilarius, Augustinus, Chrysostomus, Prosper, Cassiodorus, & alij. Afferit quoq; S. Hilarius, antequam Christus nasceretur, fuisse in hoc textu, *χίεαυ* id est, viduam.

Dico præterea, si vllus error hic est, esse in Græco: nam cum *χίεαυ* & *θίεαυ* tantum vna litera differant, facile potuit fieri, vt aliqui pro *θίεαυ* scripserint *χίεαυ*. Nam etiam nunc aliqui Græci habent *θίεαυ*, & Hieronymus in suo Psalterio vertit venationem, & sic exponunt Chrysostomus & Theodorus in commentariis huius loci.

Quia tamen sensus ferè est idem, & semper in Ecclesiæ Græca & Latina lectū & cantatum est, Viduam, non putat hunc locum debere mutari: nam Hieronymus in epistola ad Suniam & Fretellam sapienter monet, ea quæ in Psalmis Latinis videntur dissentire ab Hebræo, esse quidem notanda & obseruanda à doctis, tamen non esse propterea mutandum textum, qui tot seculis in Ecclesiastico vsu fuit, & tantam obtinuit auctoritatem. Quod Hieronymi consilium minime seruauit Calvinus, qui ita omnia inuertit, & mutauit, vt aliter planè Psalterium fecerit.

Visum est, ad extremum adscribere verba quædam Contra di Pellicani, hominis Zuingliani, vt verè de nostra editione dicere possimus, quod de Deo vero Moses ait; non est editio nostra, vt editiones eorum, & inimici nostri sunt iudices. Vt igitur cum bis Psalterium ad Hebraicam veritatem à se conuersum edidisset, hoc testimonium de nostro Psalterio dedit in præfatione anni M. D. XXXIV. *Tanta dexteritate, eruditione, & fide Hebraico, quo ad sensum, concordare deprehendimus vulgatam editionem Psalterij, & eruditissimum, præsertim q; piissimum, & verè prophetali spiritu præditum fuisse interpretem Græcum, & Latinum non dubitem, quamquam alicubi dissentiant à punctis Hebraicis, quibus nunc Iudæi vtuntur, quæ olim non fuisse similia ambigere cogor, & quorundam literarum mutationem factam suspicio sit conferentibus singula diligenter.* Hæc ille. Atque hæctenus de Testamento veteri.